

 BULLETIN
Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

December 1991

nr. 4

7de Jaargang

VAN HET BESTUUR;

Het is alweer enkele maanden geleden dat de heer Rade en ik een bezoek brachten aan het Archief van de Kreis Viersen in Kempen, eventjes over de grens in Venlo. De archivaris, Herr Rehm, beheert ook het complete archief van de familie Schaesberg-Tannheim. Deze familie, waarvan de wortels teruggaan tot in de 14de eeuw, vooral in onze streek van de rijke stad Aken, behoort ook nu nog tot de puissant rijke families van Duitsland, 't Blijft de moeite waard de tegenwoordige geschiedenis van de familie bij te houden, maar ook om het rijke verleden te blijven doorvoren.

Bij dit bezoek werden we opmerkzaam gemaakt op de verandering van de bestemming van kasteel Krickenbeck. Dit kasteel uit de vroege middeleeuwen behoort sinds de 17de eeuw tot het bezit van onze Schaesbergs.

Misschien is het wel door de aantrekkelijkheid van dit kasteel dat de familie haar hoofdzetel naar Krickenbeck verplaatst en Schaesberg verlaat. Een tijdlang pendelen ze nog heen en weer. In de winter zijn ze in Schaesberg, in de zomer op Krickenbeck.

Bekend is het verhaal van de overdracht van het vaandel van de Harmoniezug Aloysiana in 1866, welk vaandel nog altijd tot het trotse bezit van de koninklijke Fanfare behoort. Een prachtig vaandel. Het hangt in een vitrine in Carré. Heel bijzonder is de binnenkant met een prachtig geborduurd wapen van de Schaesbergs. Hoewel 't moderne flitslicht moordend is voor dit vaandel, zou ik de sectie Film en Foto willen vragen van dit vaandel een fotoserie te maken.

Toen, in 1866, zo staat het in de kronieken, was de familie Schaesberg naar het kasteel van Schaesberg gekomen, waar de graaf en de gravin aan de Musikverein

het vaandel overdroegen, dat dan in fakkeloptocht naar de kerk van Petrus en Paulus in Schaesberg gebracht werd. Toch verlaat de graaf Schaesberg in de 19de eeuw en als tijdens de Franse bezetting veel land van de Schaesbergs aan de Nederrijn onteigend wordt en ze later hiervoor compensatie in Württemberg krijgen, wordt ook Krickenbeck minder belangrijk en verblijven ze liever in Tannheim. Het geslacht heet dan ook nu Graaf von Schaesberg - Tannheim.

Kasteel Krickenbeck is het vorig jaar overgenomen en gerestaureerd door de Wstdeutsche Landesbank, die in het kasteel haar opleidingsinstituut gevestigd heeft. Dit kasteel zal daardoor behouden blijven. Je houdt je hart vast als je aan ons kasteel Strijthagen denkt. Voor veel geld is het nog niet zo lang geleden gerestaureerd, maar als er niet spoedig een kapitaalkrachtige bewoner komt, gaat het kasteel verloren. Dit even terzijde.

Bij de heropening van Krickenbeck heeft de bank een mooi boekwerk uitgegeven dat zich nu in onze bibliotheek bevindt. Wat mij bij lezing van dit boek opviel is de rol van de Schaesbergs in de geschiedenis van dit kasteel. Zij worden daar eigenaar als Graaf Johann Frederick de erfgenaam van Schaesberg en vele andere bezittingen tussen het land van Overmaze en Düsseldorf trouwt met de dochter van de Graaf van Wachtendonck, Amtsmann van Kempen en eigenaar van Krickenbeck. Juist onder Johan Frederick hebben de Schaesbergs hoog aanzien verkregen in het gebied van de Nederrijn. Eeuwenlang waren zij trouwe vazallen van de hertogen van Brabant en hun opvolgers, de Spaanse Habsburgers in Brussel. Zij zijn hiervoor nog niet zo lang geleden, in 1619, beloond met de uitverkiezing van Schaesberg en aanliggende gebieden als d'r Sjeet en Palemig tot rijksheerlijkheid, met de persoonlijke titel van graaf voor de heersers.

En nu trouwt de graaf met de dochter van een andere aanzienlijke familie. Maar, terwijl de macht en de rijkdom van de Schaesbergs vergroot, is het tegelijkertijd voor de vrije heerlijkheid Schaesberg en zijn kasteel het begin van het einde. Want al met de kleinzoon van Johann Frederick, die Frederick Sigismund Theodor heet, begint na enige tijd het verval.

In zijn jonge jaren is hij zeer actief. Zo voltooit hij in 1700 de bouw van de kerk van Schaesberg. Langzaam verduistert zich echter zijn geest en woont hij als een zonderling in het grote kasteel. Hij sterft

kinderloos en sindsdien heeft kasteel Schaesberg geen vaste bewoner en 't gevolg is dat 't langzaam maar zeker vervalst.

Waarom schrijf ik het bovenstaande in de rubriek - Van het Bestuur -? Wel, we hebben met bovengenoemde Herr Rehm de afspraak gemaakt, dat we de mogelijkheid gaan onderzoeken of we een tentoonstelling kunnen organiseren over de graven van Schaesberg en over hun activiteiten in onze streek. Daartoe is hij door ons gemeentebestuur ontvangen en hebben we hem ons museum getoond. Na een bezoek aan de P. en P. kerk en de kappen van Leenhof en Palemig, zijn we naar Maastricht getogen waar we een vruchtbaar gesprek hadden met rijksarchivaris Jamar en Stadshistoricus en Schaesbergkenner Emile Ramackers. Deze laatste en de leden May Quaedvlieg, John Frissen, Hein Rade en ondergetekende hebben een comiteetje gevormd, dat dit project voorbereidt. U hoort hierover meer.

Andere bestuursleden, de heren Kuyl, Verbunt, Rade en Beckers hebben het voortouw genomen bij de organisatie van een tentoonstelling uit eigen bezit van de leden, waarover U meer in dit blad leest.

En dan loopt op de gemeente nog de voorbereiding van een bronnenboek over de geschiedenis van de streek Landgraaf. U ziet we zijn met van alles bezig. Leden die willen meewerken, kunnen zich melden op een van de contactavonden, die op elke dinsdagavond van de maand gehouden wordt. De eerstvolgende is op dinsdag 21 jan. 1992 om half acht.

Ik wijs ook op de jaarvergadering van het O.C.G.L., die gehouden zal worden op 17 maart, eveneens in ons eigen museum. Daar komen de jaarverslagen van secretaris en penningmeester ter sprake. We maken dan balans op van een bewogen jaar, waarin het eindelijk gelukt is een eigen home te verwerven. Dat is vooral te danken aan de actieve medewerking van het gemeentebestuur. Ik heb me in vorige bulletins wel eens kritisch uitgelaten over de gemeente, maar ik moet nu ruitelijk toegeven dat wethouder Gybels en de heer John Frissen ons op een fantastische manier gesteund hebben. B en W en de gemeenteraadsleden hebben deze steun verzilverd door het O.C.G.L. een voldoende grote subsidie te geven. Hartelijk dank

Wiel Ringens
Voorzitter.

 AAN HET EINDE VAN EEN ZITTINGSPERIODE...

Dit jaar liep de zittingsperiode van de heer Albert Janssen als bestuurslid van de sectie Genealogie en Streekgeschiedenis statutair ten einde. Hij stelde zich niet meer herkiesbaar.

Na jarenlang in de functie van secretaris het grootste deel van zijn vrije tijd aan het wel en wee van de sectie besteed te hebben, achtte hij nu de tijd gekomen om wat meer ruimte vrij te maken voor zijn eigen familieonderzoek. Hetgeen hem uiteraard van harte gegund zij..!

De sectie is Albert veel dank verschuldigd voor zijn grote inzet en de vele richtinggevende initiatieven die hij nam. Zijn inbreng als bestuurslid was voor de sectie van zeer grote waarde. Tijdens zijn zittingsperiode heeft hij steeds bezielde 'de kar meegetrokken', zoals dat een rechtgeaard verenigingsman betaamt.
 Albert, bedankt!

 BELANGRIJKE DATUMS:

Elke 3de dinsdag van de maand is er een bijeenkomst voor alle leden

Deze avonden worden verzorgd door een van de sectie's.
 Natuurlijk in ons eigen gebouw; Curacaustraaf 1

DUS EVEN NOTEREN: Dinsdag 21 januari
 Dinsdag 18 februari
 Dinsdag 17 maart JAARVERGADERING.

ALLE AVONDEN BEGINNEN OM 19.30

=====

NIEUWS UIT DE SECTIE
GENEALOGIE EN STREEKGESCHIEDENIS

=====

De sectie 'Genealogie en Streekgeschiedenis' is veruit de grootste sectie binnen ons Genootschap. Een sectie ook, die bestaat uit mensen die bereid zijn hun handen uit de mouwen te steken voor gezamenlijke projecten.

Een algemeen kenmerk van 'de genealoog' lijkt zijn primaire gerichtheid op het werken ten behoeve van zijn eigen stamboom; waardoor hij zich doorgaans het twijfelachtige aureool opgedrongen ziet van de eeuwige solist. Binnen de sectie Genealogie wordt deze grens echter verlegd.

Samenwerking leidt tot efficiency. Het wiel hoeft niet keer op keer door iedereen weer opnieuw uitgevonden te worden. Of, wat een ander al gevonden heeft hoeft je zelf niet meer te gaan zoeken. Uitwisseling van bruikbare gegevens dus. Daarnaast groeit ook al snel het besef, dat een bepaalde kennis van de streekgeschiedenis een belangrijke basis vormt voor iedere familiegeschiedenis. Wetenschap omtrent de omstandigheden waarin onze voorouders leefden is meer dan slechts een leuke bijkomstigheid.

Werkgroepen

Samenwerking houdt echter meer in dan alleen maar simpelweg gegevens van elkaar overnemen. Ook het ontsluiten en toegankelijk maken van bronnenmateriaal in bredere zin maakt daar deel van uit. Voor dit doel zijn er binnen de sectie een aantal werkgroepen in het leven geroepen. De publicatie van de Franse bevolkingslijsten van 1796 was bijvoorbeeld zo'n met succes bekroonde activiteit van een werkgroep. De meeste activiteiten worden echter onder heel wat minder opzien verricht. Vandaar dat het een goede zaak lijkt deze werkgroepen wat nader te belichten.

De werkgroep ARCHIEF houdt zich bezig met het inventariseren van de (deels door de leden in bruikleen afgestane) lektuur, bronnenboeken, werkstukken en andere materialen die van belang zijn voor genealogisch en streekhistorisch onderzoek. Er is een nauwkeurig gerubriceerde inventaris opgesteld, die voortdurend wordt bijgewerkt. Daarnaast werd er een reglement opgesteld ten behoeve van beheer, gebruik en uitleen. Hierdoor is het voor iedereen - ook voor niet-leden! - mogelijk het bestand te raadplegen.

Om de totaliteit van het bestand te waarborgen hebben de

bruikleengevers hun gezamenlijke materialen enige tijd geleden ondergebracht in een stichting, die de naam kreeg van een der groten op het gebied van de streekgeschiedenis, Guus Frehen zaliger. Een uitstekend initiatief om het totale bestand toegankelijk te houden voor iedereen.

De werkgroep BIDPRENTJES houdt zich bezig met het verzamelen van bidprentjes, zowel van oudere als recentere datum. Deze worden gecopieerd en ingebonden in meerdere lijvige delen, allen voorzien van een alfabetische index.

De werkgroep ANNONCES zorgt voor de alfabetische ordening van familie-annonces, zoals die dagelijks in de kranten verschijnen. Na verloop van tijd zal ook deze collectie uitgroeien tot een waardevolle bron voor familievorsers.

De werkgroep CARTOGRAFIE is momenteel bezig met het opzetten van een systeem om de kaartenverzameling toegankelijk te maken. Systeemloos gebruik van deze waardevolle collectie bergt vele gevaren in zich.

De werkgroep BURGERLIJKE STAND heeft zich gestort op een ambitieus project: het alfabetisch 'klapperen' van alle Landgraafse aktes van geboorte, overlijden en huwelijk over de periode 1796-1915. Een uiterst tijdrovend karwei, dat ongetwijfeld meerdere jaren in beslag zal nemen, ondanks het feit dat er met ongeveer tien mensen aan gewerkt wordt.

Hiernaast is er sprake van INCIDENTELE werkgroepen ten behoeve van plaatselijke activiteiten met een historisch tintje. In dit kader werd er dit jaar o.a. medewerking verleend aan de tentoonstelling te Rimburch en de gemeentelijke expositie 'De Bokkerijders in de literatuur'.

Bijeenkomsten

In de sectie Genealogie is er sprake van regelmatig en veelvuldig onderling contact tussen de leden. Elke woensdagmiddag tussen 14.00 en 16.30 is er een 'leeszaal'-bijeenkomst, waarbij het bestand geraadpleegd kan worden ten behoeve van eigen onderzoek. Ook worden er dan werkgroep-activiteiten verricht (cartografie, verwerking van bidprentjes en annonces etc.). Deze middagen hebben eveneens sterk het karakter van ontmoetingsmiddagen, waarbij leden allerlei zaken met elkaar kunnen bespreken en nieuwe leden wegwijs gemaakt kunnen worden. Elke eerste dinsdag van de maand vindt er 's avonds (van

20.00 tot 22.30 uur) een soortgelijke bijeenkomst plaats. De vaste vergaderavond is de DERDE DONDERDAG van de maand. Deze vergaderavonden kennen twee verschillende vormen, die beurteling aan de orde komen:

- a. SECTIEVERGADERINGEN, gevolgd door een thematische inleiding door een der leden of een gastspreker. In dit kader verzorgde de heer C. Specker een interessante avond over Cartografie. M. Quaedflieg hield een tweetal inleidingen over de geschiedenis van het onderwijs in Landgraaf en over Leen- en Laathoven, terwijl Paula Benden iets vertelde over haar werkzaamheden met betrekking tot het vervaardigen van gezinsbladen uit de kerkregisters.
- b. PALEOGRAFIEAVONDEN, meestal voorafgegaan door een korte bespreking van punten van huishoudelijke aard. (Paleografie staat voor het lezen en begrijpen van oude handschriften en aktes, een belangrijk onderdeel van het genealogisch onderzoek.) Deze avonden worden verzorgd en voorbereid door leden van de sectie. Kosten een gulden per avond.

Van iedere vergadering ontvangen de leden ruim vooraf een agenda, alsmede de notulen van de voorafgaande vergadering.

Sectiebestuur

Vanaf mei 1991 wordt het voorzitterschap bekleed door de heer Wynand Ploemen, die in deze hoedanigheid Leo Hoesen opvolgde.

Ook het secretariaat ging in andere handen over. De heer Albert Janssen stelde zich aan het einde van zijn statutaire zittingsperiode niet meer herkiesbaar; dit om wat meer tijd te krijgen voor eigen familieonderzoek. Per 29 augustus werd hij in zijn functie opgevolgd door de heer May Quaedflieg.

Als penningmeester fungeert tot april 1992 de heer Frans Ladeur.

M. Quaedflieg,
Sectie Genealogie en Streekgeschiedenis.

SECTIE ARCHEOLOGIE EN CULTUUR

In oktober werd door W.Beckers een lezing gehouden over de tegenwoordige landbouw en veeteelt met als onderwerp: "Nooit meer een hongerwinter".

Een gedeelte van de lezing werd uitgezonden door Omroep Landgraaf in het programma "Loat 't uch sjmake". Deze uitzending wordt steeds gepresenteerd door ons medelid mevrouw Thea Mevissen-Gevers.

In november werd een lezing gehouden door de heer F. Gorissen over : "De landbouw in de allervroegste tijden".

De werkgroep archeologie heeft het Duitse gebied direct grensend aan de regionale stortplaats bezocht en een en aan een archeologisch onderzoek onderworpen.

Ik kan iedereen aanraden hier eens te gaan wandelen. Dit gebied is onder andere te bereiken via de Heihof te Abdissenbosch..

Intussen zijn de restanten van de pottenbakkersovens grotendeels naar de opbergruimte in ons gebouw overgebracht.

Onze sectie is thans bezig met het tijdrovende werk elk van de vele scherven te wassen, drogen, plakken en van merktekens te voorzien. Voorlopig hebben we hiervoor één dag in de maand uitgetrokken.

Wiel Beckers.

WATERTOREN IN RIMBURG OP DE MONUMENTENLIJST

Met voldoening hebben we het bovenstaande uit de pers vernomen.

Hartelijk dank aan iedereen die zich ingespannen heeft dit markante gebouw, dat een herkenningspunt vormt voor de gehele omgeving, te helpen behouden. Ook onze Heemkundevereniging heeft in het verleden bij de provincie en de gemeente via een schrijven verzocht tot plaatsing van de toren op de monumentenlijst.

De Waterleiding Maatschappij Limburg (W.M.L.) is thans eigenaar van de watertoren in Rimburch. Kort geleden is deze uit 1910 stammende toren namelijk overgenomen van Laura en Vereniging en op de beschermde lijst geplaatst. De watertoren diende voor het verkrijgen van de nodige druk op het drinkwater waar de inwoners van het omliggend gebied op waren aangesloten. Thans wordt deze taak door hoge druk pompen overgenomen en krijgen we ons drinkwater uit Schinveld. Wij vertrouwen er op dat de toren bij de W.M.L. in goede handen is en zij er een passende bestemming aan zullen geven.

Wiel Beckers.

MUSEUM

Er is een museumcommissie benoemd uit vier personen gevormd die de inrichting van de eerste tentoonstelling in ons museum gaat begeleiden. Wanneer de opening gaat plaatsvinden is nog niet duidelijk, daar eerst het glas in de vitrines geplaatst moet worden. Dit zal zeker niet voor januari gebeuren. Dachten we eerst een tentoonstelling van buitenaf aan te trekken, uiteindelijk hebben we gekozen voor het tentoonstellen van facetten van de eigen heemkunde. Intussen zijn een aantal onderwerpen vastgesteld waarmee het grootste deel van de 36 vitrines, 18 staande kasten en 18 tafels gevuld zullen worden. Een aantal mensen gaat een onderwerp verzorgen, dat een of meer vitrines in beslag zal nemen. Aan bod komen o.a.; archeologie, geologie, mineralen, mijnbouw, enz. enz.

Ook de provinciaal archeoloog, de heer Stoepker, heeft zijn medewerking toegezegd. Hij wenst ons alle geluk toe met ons nieuwe museum.

U ziet het, een heleboel werk staat ons te wachten, waarvoor we mensen vragen die ons mee willen helpen. Meldt U dus bij de museumcommissie.

Wiel Beckers.

MIJNMUSEUM IN ALSDORF

Ook in het vlakbij gelegen Duitse grensgebied wordt de een na de andere mijn gesloten. In 1992 de "Emil Mayrisch" en ook de Grube Anna" in Alsdorf wordt in 1994 gesloten. Van alle gesloten mijnen werd praktisch niets behouden op een enkele schachttoren na.

Om nog iets van de mijnbouwgeschiedenis zichtbaar te behouden heeft men in Alsdorf een vereniging "Bergbaumuseum Wurmrevier e.V. opgericht. Intussen heeft de vereniging reeds 280 betalende leden en de medewerking en sympathie van velen die gaan ijveren om te redden wat te redden valt; het behoud van een aantal specifieke mijnbouwmonumenten.

Er staat zelfs een speciaal ingerichte personenwagon, met de naam van de vereniging erop aangebracht, op het mijnterrein, waarin de werkgroep bezig is.

Met financiële steun koopt men mijnmateriaal; documenten, wagons, locomotieven, mijnterrein, specifieke gebouwen, machines enz. Tot de waardevolste verworvenheden rekent men de bibliotheek van de mijnschool in Aken. Bij de 15.000 boeken zitten ook exemplaren over mijnbouw die meer dan 300 jaar oud zijn. Op de mijnschool in Aken zaten ook de eerste opzichters die in de Limburgse mijnen werkten, aangezien Limburg 'n lange tijd geen mijnschool had.

De mijn Anna in Alsdorf is vanuit Landgraaf kijkend over Eygelshoven, goed te zien.

Vooraf wanneer de cokes-batterijen worden leeggelaten in de wagons ziet men de dampen van het bluswater hoog opstijgen.

Wie nog een foto-opname wil maken moet niet meer wachten. Vooraf 's avonds als men de vuurgloed van de cokes ziet, lijkt mij dit een mooi object.

Wiel Beckers.

D'R KROETWUSJ

Al sprekende over de lokale geschiedenis komt men herhaaldelijk gebruiken tegen welke nog niet zo lang geleden algemeen bekend waren doch die nu langzaam in de vergetelheid geraken.

Was het niet zo dat bij zwaar onweder wel eens de klok geluid werd? Eveneens werden in woonhuizen en/of boerenhoeven een stukje van de "Kroetwusj" in de kachel verbrand ter afwering van onheil. Het vee kreeg bij ziekte een aftreksel van de "Kroetwusj" onder het drinkwater gemengd. enz.

De vraag is dan meteen "Wat is een kroetwusj??"

Te beginnen met de naam: KROET (kruid) en WUSJ (bos) spreekt duidelijk dat men vandoen heeft met een bos kruiden. Onder kruiden werden verstaan wilde of gekweekte geneeskrachtige kruiden verstaan. Een traditie die later (wel eens) niet precies werd nageleefd omdat men de kruidenbos met bloemen opsmukte om er meer cachet aan te geven. Onder de planten werd veelal verstaan: Twee broodgranen; rogge en tarwe. Droge korrels uit zo'n "Kroetwusj" werden later in de zaaitijd bij het gevoegd zaai zaad / of uitgestrooid in de bergplaats van de zaadgranen. Men verwachtte dan Gods zegen in de vorm van een rijke oogst.

Als geneeskruiden golden: Duizendblad, boerenwormkruid en bijvoet als reinigingsmiddel of tegen algehele zwakte. Voor het afweren van onheil gebruikte men de kruiden alsem of leverkruid en als laatste werd het blad van de walnoot genomen. Dit met het doel een grote opbrengst te krijgen en de geur, die een gezonde boom afgeeft, was om hinderlijke insecten te weren. Deze uit zeven gewassen bestaande kruidenbos (kroetwusj) is niet zomaar gekozen. Het getal geldt als een heilig getal. Men meent te weten dat dit verband houdt met de verering der zeven planeten (Saturnus, Mars, Jupiter, Venus, Mercurius, Zon en Maan).

Aandachtige lezers van de bijbel zien het getal zeven 260 keer in teksten voorkomen. In de R.K.Kerk preekt men dat na de schepping de 7de als rustdag (ter bezinning) wordt aangegeven. Verder nog; Naast de zeven sakramenten (Dooop, Vormsel, Biecht, Communie, Huwelijk en Oliesel telt het Priesterschap zeven wijdingen. In het alledaagse leven heeft het getal zeven ook een bijzondere plaats in vele gezegden zoals: Een week heeft zeven dagen, een gezicht als zeven dagen regen, Sneeuw witje met de zeven dwergen en jij bent de beste

van alle zeven. Verder:

Meerderjarig was men na 3 x 7 of 21 jaren-

Op 21 december bereikt de zon de laagste stand en 21 juni is het Zonnewendefeest..

Nog een paar zevens;

Rome is gebouwd op zeven heuvels (Aventinus, Caelius, Capitolinus, Esquilinus, Palatinus, Quirinalus en Viminalis.

Onder de zeven slechte eigenschappen waartegen de mensen kunnen zondigen verstaat men; Gierigheid, Gramschap, Gulzigheid, Hovaardigheid, Nijd, Onkuisheid en Traagheid.

Daartegen de zeven hoofddeugden, waarvan vier uit de Griekse oudheid: Wijsheid, Moed, Voorzichtigheid, en Rechtvaardigheid. Maar in de eerste brief aan de Korinthiërs in hoofdstuk 13 door Paulus werden toegevoegd: Geloof, Hoop en Liefde. Hierdoor komen we weer tot het getal zeven. enz.

Ongeveer tot de vijftiger jaren was in onze streek het wijden der zeven kruiden nog in de meeste parochiekerken in gebruik. Maar in een vrij kort tijdsbestek is het, zeer zeker bij de jongeren, een onbekend begrip geworden.

Waarom moet men dit toeschrijven? Is het doel der kruidenwijding in de leer niet meer opgenomen of is het niet meer van toepassing?

Vroeger werd er ook niet over onderwezen maar was het vanzelfsprekend dat men op 15 augustus, het feest van Maria Hemelvaart, d'r "Kroetwusj" ter zegening mee naar de kerk nam. Het feest van "oos leevrouw Kroetwiën" en in het heil ter voorkoming van, werd niet getwijfeld.

De gebeden echter bij de wijding spreken niet over het voorkomen van onheil, wel over vruchtbaarheid en de goedheid der kruiden.

Aangezien de tekst bij het zegenen alleen in het latijn werd uitgesproken, mag misschien aangetekend worden dat menig pastoor wel de kruiden zegende maar zelf zijn huis en kerk van een bliksemafleider liet voorzien.

Welke feesten, gebruiken of patroonheiligen ter "voorkoming van " en "hulp in nood" zijn ofwel in het ongebruik of volgens de huidige veel gebruikte VUT of Pre VUT terecht gekomen?

HEBBEN DE BOKKERIJERS BESTAAN?

De geleerden maken het ons wel moeilijk. Wie moeten we nu geloven? Zijn het degenen, die beweren dat deze bokkerijdersbenden nooit bestaan hebben of moeten we geloof schenken aan hen, die in navolging van pastoor Daniëls verhalen over geheimzinnige roversbenden die in onze streken tussen 1735 en 1776 talrijke roofovervallen pleegden. We hebben nu al 2 x in Landgraaf een lezing bijgewoond van drs Louis Augustus, die aantoonde dat 't hier niet gaat om bendes, maar over een gruwelijke actie van het toen bestaande justitiële apparaat, waarbij de foltering een van de meest toegepaste bewijsvoeringen was.

Pas zijn er 2 boekjes over de bokkerijders verschenen. Het eerste is in de Duitse taal geschreven, van de hand van Oswald Willems en heet "Die Bockreiter korrektur einer Legende, (ISBN3-980,651-1-6). Volgens hem zijn de "Folterprozesse gegen die vermeintlichen Mitglieder dieser angeblichen Banden die grössten juristischen Missgriffe in der Geschichte des Landes von 's Hertogenraede und Land van Overmaas gewesen". Een soortgelijke mening heeft drs L. Augustus.

Na het aanhoren van de twee lezingen van drs L. Augustus en na lezing van "Die Bockreiter" was ik ervan overtuigd dat bokkerijdersbenden maar fantasie waren geweest. Wie schetst er mijn verbazing toen ik van de week kennis nam van een heel uitgebreid boekwerk van 457 bladzijden over de bokkerijders: De Bokkerijders, Roversbenden en geheime gezelschappen in de landen van Overmaas (1730-1774) ISBN 9053330410, van Anton Blok, hoogleraar in Amsterdam. Letterlijk alles wat over de bokkerijders bekend is staat in dat boek. Volgens hem waren het niet de ondervragers, die het proces bepaalden, maar de verdachte bokkerijders zelf, die vertelden over hun geheimen.

Ik ben benieuwd wat het antwoord van drs L. Augustus en Willems zal zijn.

Caspar Ploum.

E KRISVERHOAL

Deß Decembermond begós mit oeëzelweer, en 't woar, of de welt klinger woar woeëde durch al dat griës. D'r wink ranselde de kaal tek va beum en sjtruuk en jaget düster wólke vur zich oët. heë klaget durch de krune van de Canada's en fleutet sjpits um de heuk van de hoëzer. Óp ziene oam dāsete get vergeëte blaar de sjtroat aaf en de fietsere houwe mujte um nit van d'r zaal aaf te vlege. 't Water van 't beëksjke aan d'r rank van 't dörp woar gerumpeld wie 't gezich van e aod vruike en 't woar graad, of 't beëksjke zich doog sjudde van de kouw. D'r reëge tekende kringsjkes in de peul langs de weëg en janket zien troane teëge de roëte van de hoëzer. Mar, zoen weëk vuër de Krismes verenderet 't weer, zoë mar, paaf in ins. D'r winkter bloazet módder eëd zóngter te waarsjouwe iëskaad in 't gezich. Vurzichtig bouw, warrelde sjni-jvlöksjkes noa ónge. D'r winkter lag get fiën kant óp de tek van sjtruuk en beum. D'r Tuën vóng 't allang good. Heë houw lieëver get gevruër eswie dat zouwelweer. Vreuger, wie heë nog jónger woar, woar 't um allelee, went e naat reënet bis óp 't vel. 't Sjparet wer inne kiër wessje oët. Want d'r Tuën woar viës va wesjwater, en van te vööl wessje versjliet 't vel, zag heë ummer.

D'r Tuën houw waal anger winktere mitgemak es wie die van de letste joare. Dat woar vreuger wie heë nog aan 't brikke bakke woar. Doa bloof de vlam döks sjtiëf sjtoa in d'r oave van de kouw en 't sjni-jjjet vlokke, zoe dik, wie inne bolhood! D'r ergste winkter woar in 1907 geweë volges d'r Tuën. Wenste da de kraatsj hots, um boëte te goa plasse vroors te an de eëd vas. D'r baas, woeë ze vur wirkete, houw óch nog inne oëtgesjtrekde busj in egedóm, woeë in d'r winkter de beum oëtgehóld woeëte. De vótte van die beum woeëte ópgesjtok en doa woare kammerade bi-j!! "Inne kiër hónt v'r 't mitgemak", zag D'r Tuën, dat zoeng vót ach weëke gebrank houw en doe vloog nog inne ül droët. Zoeng joekkele woare dat! Vuër de Krimes hoapet d'r Tuën nog e paar knieng te sjtreupe, of inne vette haas i genak te houwe. D'r Tuën houw joare lank gesjtrup en doa koam e óch iërlik vur oët; dat doog he

lieëver wie wirke. Heë wós ing plaatsj woeëzich
 óngeleufelik vööl knieng óphole. "Trina", zag
 d'r Tuën teëge zien vrouw, "zet d'r keëtel mar
 al óp, ich weet ing plaatsj, doa móste de knieng
 óp 'n ziej dujje, vur inne sjtrop te kanne zette!"
 En d'r Tuën kroog zien knieng. 't Woar graad es
 went ze va angs de sjtröp i krope, went ze d'r
 Tuën zoge kómme! D'r Tuën kallet óch teëge de
 knieng, went heë ze oët de sjtröp hoalet:
 Biëske", zag heë da " doe dees mich leed, en ich
 weet, doa has te nit vööl aa, mar doe has nog
 noeëts zoe lekker geroake es wie bi-j mich in
 d'r keëtelEn vuërdat ich in dich biët, maak ich
 mich ieësj 't kunsgebit reen, da kan dat óch wer
 e joar d'rteëge. Umdat d'r Tuën toch eemoal i ge
 veld woar, noom heë in inne weëg óch mar e kris-
 bumke mit. " V'r zalle mar zage, dat ze in de re-
 klaam zint" zag heë, "bi-j veer knieng e kris
 bumke vur nieks". Dat woeëd mich e fes. D'r lek-
 kere ruëk van de knieng rookste bis boëte en d'r
 ruëk van de dennenolde vermenget zich doa mit.
 D'r Tuën woar nog mar mit 't Trina alling. De
 poëte woare de duër oët, mar mit zoeng daag koa-
 me ze ummer waal ins aazette. 't Kindje in 't
 durch d'r Tuën zelfgebówd kribke, lachet geluk-
 zieëlig en kieket van oët deë erme sjtal noa
 d'r riëkdóm óppen dusj bi-j d'r Tuën en 't Trina.
 's Middel koam 't Lieske, ee van de klingkinger
 effe umlope. 't Lieske woar nit voet te sjloa
 bi-j 't kindje, 't pakde 't oët 't kribke en
 foemmelet en knoëvelet mit um, es went 't e jónk
 ketske wuër geweë. 't Loot 'm kiekke in 't flak-
 kerend lich van de keëts en loot um zich sjpe-
 gele in inne blinkende, zilverkluërige krisbol.
 D'r Tuën bekiekket zich dat en lachet sjtiëkkem
 Wat e geluk, dat zoe klee dink nog ginne bezeij
 hat van d'r rotzool, deë allewiels in de welt te
 koop is. "Wie ich ach joar woar", dach heë, "moe-
 ët ich wirke, dat mich de knöksjkes krakete".
 't Lieske draget 't Kindje Jezus durch de ganse
 kamer en loot 'm óch ins kiekke in de dansende
 vlamme van d'r haard.
 Langzaam sjtriëket 't zich óp tant Trina aa en
 bloof e bietje um heur hin drieëne. Wie dat lang
 genóg gedoeërt hou, woar de tant Trina 't meug!
 "Kink," zag tant Trina, "wat móste toch? Zing ins
 e krisleedje en sjtank nit zoe um mich erum te
 drieëne." 't Lieske, wie gezag, graad ach joar

aod, sjtriket 't Kindje Jezus ins uvver 't kôpke en zag: "Oma, doogt iêr vreuger óch aa sex?". Tant Trina vool va sjrek bouw van d'r sjtool aaf en kiekket, alsof ze in Sjeveninge de hieëringe moeët zoërkieke. Wie ze wer e klee bietje bi-j de zieng woar, zag ze: "Mie leef kink, wie kunste mich aa zoene dómme kal? Doa houwe viêr vreuger ginne tied vuêr. Viêr houwe twellef kinger en waal get angesj te doeë.". D'r Tuën woar van al deë trammelant de piêp oët gegange. "Die verrekde jónge óch óp hÿj", dach heë, "wat die zich nit allenuij droët houwe". Heë sijnappet 't Lieske 't Kindje Jezus oët de heng, lag 'm in 't kribke en zag: "Dóg de eugsjkes mar gauw tów en sjloap mar e bietje..doe hoofs nit alles te huëre". 't Lieska maket zich gans sjtiekem oët d'r sjtub en tant Trina zag: "miene leve Tuën, haste van ze leëve, woeë mót dat hin?" 't Sjuddet nog ins mit d'r kop, drieënet d'r kniën nog ins um in d'r keëtel en rauwelet: "Joa, joa, Tuën, viêr houwe waal get angesj te doeë, wa jóng. Haste noe toch va ze leëve?"

